

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Intellektuell utvikling i et livsløpsperspektiv

Per Kristian Haugen, Aase-Marit Nygård

Tenåringen blir 74 år

Intellektuell utvikling gjennom livsløpet. 87 s, tab, ill. Oslo: Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens, 2003. Pris NOK 190 ISBN 82-8061-019-7

I 1939 foretok psykologen Sol Seim intel-
lignestester og
personlighetstester
av 125 13-åringer
i Bergen som
grunnlag for sin
magistergradsavhand-
ling. Da eksamen var
vel overstått, ble hun
oppfordret av

eksamenskommisjonen til å ta vare på materialet – det kunne kanskje bli av interesse senere. Dette skulle vise seg å være et meget klokt trekk. Sol Seim undersøkte sine respondenter igjen da de var 30, 58 og 68 år gamle. Dermed fremskaffet hun longitudinelle data som er enestående i verdensmålestokk. Før hun døde i 2000 var hun klok nok til å utpeke to etterfølgere. Psykologene Per Kristian Haugen og Aase-Marit Nygård arvet hele materialet, og de undersøkte respondentene igjen i 2001, da de var blitt 74 år gamle. På det tidspunktet var det 42 personer som fortsatt var i live, 39 sa seg villig til å være med. I denne boken kommer forfatterne med hovedresultatene for utviklingen på de kognitive prøvene, resultatene på rorschachtesten vil bli publisert senere.

I korthet finner de at gruppen som helhet viser tilbakegang på intelligensstestene fra 68 til 74 år. Nedgangen ses bare på oppgaver som krever ny problemløsning og resonnering (flytende intelligens), ikke på oppgaver som baserer seg på lærte ferdigheter (krystallisert intelligens). Mer bemerkelsesverdig er likevel det nyanserte mønster som skjuler seg bak gjennomsnittsverdiene: Det er noen respondenter som trekker gjennomsnittet ned, og ikke overraskende er det dem som enten har svekket fysisk helse eller en utpreget negativ holdning til alderdommen og et svakt sosialt nettverk. Andre respondenter demonstrerer en markert forbedring i sine intellektuelle prestasjoner fra 68 til 74 års alder.

Dette kan ikke bli annet enn spennende

lesning! De metodologiske problemene som selvsagt knytter seg til konsistens i målemetodene over et så langt tidsspenn, blir mer enn oppveid av at man her har eliminert kohorteffektene, som skaper store tolkningsproblemer når det gjelder tverrsnittsstudier. Mange – ikke minst blant Tidsskriftets lesere – vil finne denne boken fascinerende, og den er hermed anbefalt.

Likevel er jeg redd den publiseringsformen forfatterne har valgt, i noen grad faller mellom to stoler og avskjærer dem fra to store og viktige målgrupper: Det internasjonale forskersamfunnet på den ene side og bredere lag av den norske opplyste allmennhet på den annen. Disse forskningsresultatene er altfor viktige til å bli gjemt vekk i en lite tilgjengelig norsk monografi, selv om den er aldri så interessant! Forfatterne må snarest starte arbeidet med å tilskjære og finpusse sine resultater til den knappe stilen som kreves i fagtidsskriftene. Samtidig kunne de også fått et bredere norsk publikum. Til det er imidlertid denne boken for lite popularisert og for rik på undersøkelsestekniske detaljer.

Nå har forfatterne presentert råstoffet. Utfordringen videre blir å foredle det *både* i en mer populær og i en mer vitenskapelig retning. Det fortjener materialet!

Torgeir Bruun Wyller

Geriatrisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Hjemme og på eldrementret

Anne Marie Pettersen, Knut Laake

Hukommelsevansker, angst og depresjon hos hjemmeboende eldre

77 s, ill, tab. Oslo: Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens, 2003. Pris NOK 150 ISBN 82-8061-017-0

Dette er en forskningsrapport utarbeidet av en helsesøster og Norges fremste forsker på eldrefeltet. Det er en rapport om kognitiv svikt, angst og depresjon hos hjemmeboende eldre. Prosjektet

består av materiale fra to kvantitative studier med et utvalg eldre over 67 år, dels basert på intervjuer, dels på egenrapporter på postkort. I tillegg relateres problemstillingene til eldres bruk av eldresentre og mulighetene for «case-finding», belyst med en kvalitativ studie av såkalte fokusgrupper med klienter og personale ved eldresentre.

I intervjudelen er det en forekomst på 7 % for kognitiv svikt og 11 % for angst og depresjon. Dette er på nivå med det som er rapportert i litteraturen. Ved postal egenrapportering er det 40 % som klager på hukommelsevansker og omtrent en like stor del med engstelse/nedstemthet. Heller ikke dette er påfallende høyt. Det er viktig å ha klart for seg at postkortet ikke er et demensspesifikt testinstrument. Likevel, forekomsttallene varsler et intervensjonsbehov.

Den kvalitative delen presenterer hvordan dette kommer til uttrykk ved eldresentrene. Fokusgruppene rapporterer at personer med hukommelsevansker og alle grader av symptomer på angst/depresjon er fullt inkludert ved sentrene uten at det foreligger åpenbare silemekanismer, selv om personer med alvorlig kognitiv svikt er underrepresentert og nok benytter seg av tjenester som hjemmesykepleie og dagsenterplass. Stor aksept av atferd preget av glemsomhet er likevel påtakelig og illustrerer et inkluderende sosialt miljø.

Rapporten representerer et utmerket forskningshåndverk, fremstilt i klartekst og diskutert med kløkt og respekt. Den bidrar absolutt til økt kunnskap om hukommelsevansker, angst og depresjon hos hjemmeboende eldre, og ikke minst viser den hvordan dette setter sitt preg på eldresentrene. Det åpenbares at eldresentrene utgjør et sosialt miljø hvor eldre «kan støtte seg til felles hukommelse og hente motkraft mot engstelse, nedstemthet og isolasjon». Synspunkter fra fokusgruppene tilsier at det er viktig å utvise varsomhet med å benytte eldresentrene i en medikaliseringsstrategi, dvs. for «case-finding» og tidlig intervensjon.

Helse- og omsorgsledere på kommunalt nivå, praktikere i hjemmesykepleie og eldreomsorg og personale ved eldresentre burde være potensielle lesere. Boken er med på å forsterke kunnskapsgrunnlaget for en god eldreomsorg.

Olav Sletvold

Seksjon for geriatri
St. Olavs Hospital, Trondheim